

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง เสริมสร้างการระบายน้ำให้ดีขึ้นด้วยการกำจัด
ผักตบชวา กรณีศึกษาในเขตประเวศ

จัดทำโดย นายสุทธิเดช สุนทร
ตำแหน่ง นายช่างโยธาชำนาญงาน
สังกัด กองระบบคลอง สำนักการระบายน้ำ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๓๐
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. ชื่อเรื่อง เสริมสร้างการระบายน้ำให้ดีขึ้นด้วยการกำจัดผักตบชวา กรณีศึกษาในเขตประเวศ

๒. หลักการและเหตุผล

กรุงเทพมหานครในอดีตมีห้วย หนอง คลอง บึง และที่ว่างเป็นจำนวนมาก ประชาชนใช้คลองเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน และเพื่อประกอบอาชีพ ไม่มีปัญหาน้ำท่วมมากนัก ทั้งความเดือดร้อนเสียหายทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากสภาวะน้ำท่วมยังไม่รุนแรง ต่อมาความเจริญของกรุงเทพมหานครเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่การวางผังเมือง การใช้ที่ดิน และการสาธารณสุขปโภค รวมทั้งการใช้คลองในชีวิตประจำวันได้ลดน้อยลง ขาดการดูแล ปัจจุบันมีผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำอยู่เป็นจำนวนมากตามลำคลองซึ่งใช้เป็นทางระบายของน้ำ จึงเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำ สำนักการระบายน้ำจึงได้มีโครงการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานคร “มหานครแห่งความปลอดภัย” และเพิ่มขีดความสามารถในการระบายน้ำ โดยการทำให้เชื่อมโยงกันเป็นโครงข่าย คลองเล็กเชื่อมกับคลองใหญ่ซึ่งเป็นคลองสายหลัก พัฒนาบำรุงรักษาปฏิภูมิทัศน์ทั้งสองฝั่งคลอง เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน

สำนักการระบายน้ำเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งน้ำท่วม และน้ำเสียอย่างครบวงจรในทุกมิติ เพื่อพัฒนาสาธารณสุขปโภคพื้นฐานด้านการป้องกันน้ำท่วม และการระบายน้ำ เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมือง ให้เป็นเมืองที่น่าอยู่อย่างปลอดภัย มีสิ่งแวดล้อมด้านการระบายน้ำและจัดการคุณภาพน้ำที่ดี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง มุ่งสู่ความเป็นมหานครที่น่าอยู่ โดยกองระบบคลองมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการบำรุงรักษาคลอง ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขปัญหา น้ำท่วม การตรวจสอบสภาพสิ่งรุกล้ำทางระบายน้ำ คูคลอง การรักษาความสะอาด เก็บขยะ กำจัดวัชพืชลอยน้ำ ขุดลอกดินเลน เปิดทางน้ำไหล การซ่อมแซมคันดิน ซ่อมแซมบำรุงรักษาประตูระบายน้ำ ทำนบไม้ การควบคุมและดูแลทางสัญจรทางน้ำ ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมทางน้ำ

กองระบบคลองได้เล็งเห็นถึงสาเหตุหลักของปัญหาด้านการระบายน้ำในคลองในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเกิดจากมีผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำหนาแน่นจำนวนมาก ดังนั้น จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถดำเนินการได้ทันที เพราะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้น้ำไม่สามารถระบายลงสู่พื้นที่รับน้ำได้สะดวก และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและเป็นการดูแลรักษาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือของหน่วยงานกรุงเทพมหานครและภาคเอกชน เพื่อฟื้นฟูภูมิทัศน์โดยรอบ สร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม

ผักตบชวาเป็นพืชน้ำประเภทใบเลี้ยงเดี่ยว ลอยน้ำได้โดยไม่ต้องมีที่ยึดเกาะ สามารถแพร่พันธุ์ได้รวดเร็วมาก แผ่นใบคล้ายรูปหัวใจเป็นมันหนา ก้านใบพองออกตรงช่องกลาง ภายในมีลักษณะเป็นรูพรุนช่วยพยุงลำต้นให้ลอยน้ำได้ ผักตบชวาสามารถอยู่ได้ทุกสภาพน้ำ ทั้งในน้ำสะอาดและน้ำสกปรก ผักตบชวาช่วยในการบำบัดน้ำเสีย โดยอาศัยคุณสมบัติหน้าที่เป็นตัวกรองผักตบชวาที่ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น เปรียบได้กับการบรรจุวัสดุพรุน ซึ่งกรองน้ำที่ไหลผ่านกอผักตบชวาอย่างช้าๆ จึงทำให้ของแข็งแขวนลอยต่างๆ ที่ปนอยู่ในน้ำถูกสกัดกั้น นอกจากนี้ ระบบรากที่มีจำนวนมากช่วยกรองสารอินทรีย์ที่ละเอียด และจุลินทรีย์ที่อาศัยเกาะอยู่ที่ราก ช่วยดูดสารอินทรีย์ไว้อีกทางหนึ่งด้วย

รากผักตบชวาจะดูดสารอาหารที่อยู่ในน้ำ ลำเลียงไปยังใบเพื่อสังเคราะห์แสง ไนโตรเจนและฟอสฟอรัสในน้ำเสียจึงถูกกำจัดไป ผักตบชวาสามารถดูดอินทรีย์ไนโตรเจนได้สูงกว่าไนโตรเจนในรูปอื่นๆ คือประมาณร้อยละ ๙๕ ขณะที่ไนเตรทไนโตรเจนและแอมโมเนียไนโตรเจนจะลดลงประมาณร้อยละ ๘๐ และร้อยละ ๗๗ ตามลำดับ แต่การใช้ผักตบชวาบำบัดน้ำเสียที่มีปริมาณไนโตรเจนและฟอสฟอรัสสูงจะส่งผลให้ผักตบชวาเจริญเติบโตเร็วขึ้นและปกคลุมพื้นที่ผิวน้ำมากขึ้น จึงควรมีการดูแลระบบเก็บต้นที่เจริญเต็มที่ขึ้นจากน้ำอย่างสม่ำเสมอ ไม่เช่นนั้น เมื่อผักตบชวาตาย จะเน่าอยู่ในน้ำ ทำให้น้ำเสีย

กรณีศึกษาในครั้งนี้ ได้จัดทำการศึกษาในพื้นที่เขตประเวศโดยมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ ดังนี้ สำนักงานเขตประเวศ ตั้งอยู่ทางตอนกลางค่อนข้างไปทางใต้ของฝั่งพระนคร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตต่างๆ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตสะพานสูง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตลาดกระบัง และอำเภอบางพลี (จังหวัดสมุทรปราการ)
- ทิศใต้ ติดต่อกับเขตบางนา และอำเภอบางพลี (จังหวัดสมุทรปราการ)
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตพระโขนง เขตบางนาและเขตสวนหลวง

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ คลองในพื้นที่เขตประเวศ ที่สำนักงานระบายน้ำรับผิดชอบ จำนวน ๑๕ คลอง และคลองในพื้นที่เขตประเวศที่สำนักงานเขตประเวศรับผิดชอบ จำนวน ๑๑ คลอง สามารถระบายน้ำได้อย่างต่อเนื่อง

๓.๒ ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ริมคลองประเวศ และพื้นที่ใกล้เคียง ที่ยังใช้การสัญจรทางน้ำสามารถใช้พื้นที่คลองได้อย่างสะดวก

๓.๓ ลดปริมาณจำนวนผักตบชวาในลำคลองให้น้อยลงเพื่อให้ระบบการระบายน้ำดีขึ้น

๔. เป้าหมาย

ลดปริมาณผักตบชวาในลำคลองด้วยวิธีเสริมสร้างการจัดเก็บ กรณีศึกษาในพื้นที่เขตประเวศ ดำเนินการโดยหน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานคร

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงานฯ

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ผู้ศึกษาอาศัยหลักการวิเคราะห์ SWOT

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมาย ดังนี้

Strengths – จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ

Weaknesses – จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ

Opportunities – โอกาสที่จะดำเนินการได้

Threats – อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์กร

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ ๒ ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้น การวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็น การวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง เหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ จุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่างๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ และการดำเนินการตามกลยุทธ์ของ องค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT

วิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายนอกและภายใน องค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร อย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายในที่อาจทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อม จะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทาง สภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่ เหมาะสม

ขั้นตอน / วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้าง ด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายจะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนด กลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อม หรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มันน้อยที่สุดได้ ภายใต้การ วิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กรจะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ และพิจารณา ทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุกๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร แหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือ ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงาน และ ทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของ องค์กร เพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์ และผลกลยุทธ์ก่อนหน้าด้วย

- จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของ ผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเอง ว่า ปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบ หรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กร ควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

- จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเอง ว่า ปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อเสียเปรียบ หรือจุดด้อยขององค์กรที่องค์กรควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไปอันเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

๒. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรสามารถหาโอกาส และอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตราการรู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพทางเทคโนโลยี เช่น กรรมวิธีใหม่ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ

- โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถฉกฉวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้

- อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Therats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งองค์กรจะต้องหลีกเลี่ยง หรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบดังกล่าวได้

๓. ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม

เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกแล้วให้นำจุดแข็ง-จุดอ่อน ภายใน มาเปรียบเทียบกับ โอกาส-อุปสรรค จากภายนอก เพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใด และภายใต้สถานการณ์นั้น องค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปการวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้องค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ ๔ รูปแบบ ดังนี้

๓.๑ สถานการณ์ที่ ๑ (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่ถึงปรารถนาที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมีข้อได้เปรียบหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้ และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดมาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

๓.๒ สถานการณ์ที่ ๒ (จุดอ่อน-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดคือ กลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลด

หรือหลบหลีกภัยอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

๓.๓ สถานการณ์ที่ ๓ (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์นี้องค์กรมีโอกาเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกคือ กลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-oriented Strategy) เพื่อกำจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่างๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้

๓.๔ สถานการณ์ที่ ๔ (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่องค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้นแทนที่จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์แตกตัว หรือขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มี สร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่นๆ แทน

เมื่อวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis ปรากฏ ดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
๑. เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่ต้องการกำจัดผักตบชวา ๒. มีเครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ แรงงาน และยานพาหนะในการดำเนินการ ๓. มีจำนวนคลองสายหลักที่จะต้องดำเนินการ ๑๕ คลอง ๔. ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่ง สะดวกในการเข้าดำเนินการ	๑. ผักตบชวามีการเจริญเติบโต และขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว ๒. ผักตบชวาสามารถเคลื่อนย้ายตัวเองตามกระแสน้ำที่ไหลไปตามที่ต่างๆ ๓. ประชาชนในพื้นที่ขาดความสนใจในเรื่องการกำจัดผักตบชวา ๔. คุณภาพน้ำเสียง่าย จากการย่อยสลายของผักตบ ๕. ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ
โอกาส	ภัยคุกคาม
๑. เป็นการแก้ไขปัญหาการรुकูล้ำทางน้ำในทางอ้อม ๒. เป็นนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินงาน ๓. เพิ่มทัศนียภาพบริเวณลำคลอง	๑. เป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำ ๒. ขาดการบูรณาการและการประสานงานที่ดีในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๓. การดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ๔. ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ

สรุป ในการกำจัดผักตบชวา จะต้องมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมาย โดยการสำรวจและวางแผน จัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร และยานพาหนะ ซึ่งในการออกปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง จำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่ต้องการจัดเก็บ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาการ

กำจัดผักตบชวา จะต้องให้ความรู้ ทำความเข้าใจ พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกและขอความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยกันดูแลรักษา แม่น้ำ ลำคลอง

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ระบบคลอง เป็นทางระบายน้ำหลักสำหรับใช้ลำเลียง และระบายน้ำออกจากพื้นที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งเป็นที่รองรับน้ำฝน เพื่อให้ระบบคลองต่างๆ ทำหน้าที่ระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินการกำจัดผักตบชวาไว้ดังนี้

๖.๑ แผนการดำเนินการเตรียมพร้อม

ลำดับ	แผนการปฏิบัติงาน	ระยะเวลาดำเนินการปีงบประมาณ ๒๕๖๐														
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.			
๑	ประสานสำนักงานเขต ให้เตรียมการแผนการกำจัด	←	→													
๒	สำรวจความพร้อมวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ	←	→													
๓	ขอจัดสรรงบประมาณ และดำเนินการจัดซื้อ วัสดุและอุปกรณ์	←					→									

๖.๑.๑ การประสานสำนักงานเขต สำนักงานเขตข้างเคียง และผู้นำชุมชนริมคลองหรือประชาชน เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายเกี่ยวกับการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำ และการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนโดยการจัดตั้งคณะทำงาน โดยสำนักการระบายน้ำเป็นประธาน สำนักงานเขตและผู้นำชุมชนเป็นคณะกรรมการในการตรวจสอบการจัดเก็บผักตบชวา โดยให้คณะทำงานมีหน้าที่

- กำหนดพื้นที่ปิดล้อมที่จะดำเนินการจัดเก็บผักตบชวา โดยแบ่งออกเป็นพื้นที่ย่อยๆ เพื่อสะดวกต่อการควบคุมในการจัดเก็บ และการตรวจสอบ

- จัดทำแผนการดำเนินการจัดเก็บผักตบชวาของแต่ละพื้นที่ปิดล้อม ว่าจะต้องทำคลองใดบ้าง (รายละเอียดตามแผน) ในคลองสายหลัก และสายรอง รวมทั้งคลองย่อยต่างๆ ที่ต่อเชื่อมในบริเวณเดียวกัน

- คอยตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งสรุปประเมินผลการดำเนินการ ทุกๆ ๑ เดือน โดยให้คณะกรรมการทุกท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

- จัดเจ้าหน้าที่ตรวจพื้นที่คลองตามแผนงานสัปดาห์ละ ๓ วัน หากตรวจพบให้แจ้งหน่วยงานจัดเก็บดำเนินการ

๖.๑.๒ สำรวจความพร้อมวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักร ในการจัดเก็บผักตบชวา

การสำรวจความพร้อมทางทรัพยากร ในการจัดเก็บผักตบชวา และวัชพืชลอยน้ำ ในพื้นที่เขตประเวศ ซึ่งได้วางแผนและจำเป็นต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักร และแรงงานในการดำเนินงาน ให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

สำนักงานระบายน้ำ ประกอบด้วย

- แร่งงาน จำนวน ๒๕ คน
- รถบรรทุก จำนวน ๒ คัน
- เรือเก็บขยะ จำนวน ๓ ลำ
- รถจับผักตบชวา จำนวน ๑ คัน
- วัสดุ และอุปกรณ์ เช่น คราด มีด ต้องเตรียมอย่างน้อย อย่างละ ๒๐ ชุด

(ต้องเผื่อสำรอง)

สำนักงานเขต ประกอบด้วย

- แร่งงาน จำนวน ๒๐ คน
- รถบรรทุก จำนวน ๒ คัน
- วัสดุ และอุปกรณ์ เช่น คราด มีด ต้องเตรียมอย่างน้อย อย่างละ ๒๐ ชุด

(ต้องเผื่อสำรอง)

๖.๑.๓ การขอจัดสรรงบประมาณและดำเนินการจัดซื้อ

เป็นการกำหนดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จะต้องใช้ในการดำเนินการ เช่น ข่ง คราด มีด

๖.๒ แผนการดำเนินการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำ แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ

๖.๒.๑ ระยะสั้น เป็นการปฏิบัติงานอย่างเร่งด่วนในช่วงฤดูฝน และน้ำหลาก ในช่วงเดือนมิถุนายน-เดือนกันยายน ซึ่งในช่วงนี้มีได้กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เฉพาะหน้าว่าผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำ มีบริเวณใดหนาแน่น ก็สามารถจัดเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการได้เลย โดยคณะกรรมการเป็นผู้กำหนด

๖.๒.๒ ระยะยาว เป็นการปฏิบัติหน้าที่กระทำอย่างต่อเนื่อง ตลอดทั้ง ๘ เดือน (เดือน ตุลาคม-เดือนพฤษภาคม) เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าฤดูฝน โดยในแผนการปฏิบัติ สามารถดำเนินการของแต่ละคลอง อย่างน้อยคลองละ ๒ ครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของผักตบชวา ก่อนเข้าฤดูฝน เนื่องจากผักตบชวาเป็นวัชพืชที่เจริญเติบโตและขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว

๖.๓ วิธีดำเนินการ

กองระบบคลองพบได้ว่าการแพร่ขยายของผักตบชวา และวัชพืชลอยน้ำ ปรากฏอยู่ตามลำคลองในเขตประเวศ จะต้องกำจัดด้วยวิธีการควบคุมพื้นที่ โดยการทำการปิดล้อมพื้นที่ แบ่งพื้นที่ออกเป็นช่วงๆ โดยเริ่มจากปลายน้ำ สู่ต้นน้ำของพื้นที่ เพื่อสะดวกในการจัดเก็บและการปฏิบัติงาน จึงได้กำหนดแผนการปฏิบัติการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำในคลองพื้นที่เขตประเวศ ดังนี้

ลำดับ	ชื่อคลอง สำนักการระบายน้ำ รับผิดชอบ	กว้าง (ม.)	ยาว (ม.)	ระยะเวลาดำเนินการปีงบประมาณ ๒๕๖๐								
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	
๑	คลองหนองบอน	๒-๖	๙๕๐	■				■				
๒	คลองปลัดเปรียง	๖-๘	๖๕๐	■				■				
๓	คลองเค็ง	๖-๑๕	๑,๖๕๐	■				■				
๔	คลองต้นตาล	๖-๑๒	๑,๕๐๐	■				■				
๕	คลองชั้นแตก	๔-๒๐	๑,๕๕๐	■				■				
๖	คลองจรเข้ขบ	๘-๑๕	๑,๙๐๐	■				■				
๗	คลองมะขามเทศ	๒๒-๔๔	๓,๐๐๐		■				■			
๘	คลองปักหลัก	๔-๑๕	๓,๐๐๐		■				■			
๙	คลองสลุด	๔-๑๒	๑,๘๐๐		■					■		
๑๐	คลองบึงบ้านม้า	๖-๘	๓,๐๐๐			■				■		
๑๑	คลองบ้านม้า	๖-๑๐	๕,๐๕๐			■					■	
๑๒	คลองแม่จันทร์	๕-๑๐	๑,๙๕๐				■					■
๑๓	คลองตาฟูก	๘-๑๒	๕,๔๕๐				■					■
๑๔	คลองประเวศบุรีรมย์	๒๒-๔๕	๖,๕๐๐				■					■
๑๕	คลองขุนสกล	๔-๒๐	๑,๕๕๐				■					■

ลำดับ	ชื่อคลอง สำนักงานเขต รับผิดชอบ	กว้าง (ม.)	ยาว (ม.)	ระยะเวลาดำเนินการปีงบประมาณ ๒๕๖๐							
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
๑	คลองตาช้าง	๖-๑๒	๑,๒๐๐	■				■			
๒	คลองสาหร่าย	๔-๕	๒๕๐	■				■			
๓	คลองอาจารย์พร	๖-๑๒	๓,๐๐๐	■				■			
๔	คลองปากน้ำ	๖-๑๒	๑,๒๐๐		■				■		
๕	คลองสิงโต	๖-๘	๒๓๕		■				■		
๖	คลองศาลาลอย	๔-๖	๑,๐๓๐		■				■		
๗	คลองสองห้อง	๖-๗	๑,๒๔๐		■				■		
๘	คลองตาสาด	๔-๗	๔๕๐			■				■	
๙	คลองมอญ	๖-๑๐	๑,๑๒๐			■				■	
๑๐	คลองทับช้างบน	๕-๑๐	๑,๖๘๐			■				■	
๑๑	คลองทับช้างล่าง	๓-๕	๗๐๐				■				■

๑. คลองที่อยู่ในความดูแลของสำนักการระบายน้ำ ในคลองสายหลัก จำนวน ๑๕ คลอง สำนักการระบายน้ำจะต้องเป็นหลักในการดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน และดำเนินการพร้อมกันกับสำนักงานเขตและประชาชนในการตรวจสอบการจัดเก็บผักตบชวา

๒. คลองที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานเขตประเวศ ในคลองสายรอง จำนวน ๑๑ คลอง สำนักงานเขตจะต้องเป็นหลักในการดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน และดำเนินการพร้อมกันกับสำนักการระบายน้ำและประชาชนในการตรวจสอบการจัดเก็บผักตบชวา

๓. เชิญผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำด้วย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และเกิดจิตสำนึกในการรักษาคลอง จึงเป็นการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานและประชาชน

โครงการนี้เป็นการปฏิบัติงาน โดยเริ่มต้นการปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน ระหว่างสำนักการระบายน้ำ สำนักงานเขต และประชาชน และอยู่ในพื้นที่ปิดล้อมเดียวกัน ซึ่งมีการต่อเชื่อมของคลองซึ่งกันและกัน ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยเริ่มจากปลายน้ำสู่ต้นน้ำ การกำจัดผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำเป็นการผสมผสานวิธีการจัดเก็บ โดยใช้แรงงานและเครื่องทุ่นแรงต่างๆ ตามสภาพของพื้นที่คลองที่จะเอื้ออำนวย เช่น ถ้าเป็นคลองแคบ เครื่องจักรไม่สามารถเข้าถึงได้ จะใช้แรงงานเป็นหลัก หากคลองเป็นพื้นที่เปิดโล่ง

รถสามารถเข้าถึงได้ก็จะใช้รถจับผักตบชวาขึ้น หรือใช้เรือในการผลักดัน ต้อนผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำเข้ามาในสถานที่จัดเก็บ และขนย้ายขึ้นได้สะดวก เป็นต้น

๖.๔ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

โครงการนี้เป็นการร่วมมือระหว่างสำนักการระบายน้ำ สำนักงานเขตประเวศ สำนักงานเขตข้างเคียงของเขตประเวศ และประชาชนในพื้นที่

๗. ระยะเวลาการดำเนินการ

ดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๖๐

ระยะสั้น (ระยะเร่งด่วน) ดำเนินการในช่วงฤดูฝน เดือนมิถุนายน ๒๕๖๐ - เดือนกันยายน ๒๕๖๐

ระยะยาว (ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง) ดำเนินการในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๕๙ - เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๐

๘. งบประมาณ

โครงการจัดเก็บผักตบชวา จะต้องดำเนินการจัดฝึกอบรม จำนวน ๒ ครั้ง/ปี โดยเบิกจ่ายจากเงินงบประมาณประจำปี ๒๕๖๑ งานบำรุงรักษาคู คลอง แผนงานรักษาคูคลอง หมวดรายจ่ายอื่น รายการค่าใช้จ่ายโครงการบำรุงรักษา คู คลอง เป็นเงิน ๓๔,๐๐๐.-บาท (สามหมื่นสี่พันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดเก็บผักตบชวา แก่บุคลากรของสำนักงานเขตประเวศและผู้นำชุมชน ทั้งนี้ ให้เบิกค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้ตามความเป็นจริง โดยสามารถเบิกจ่ายในกรณียอดโดยอดหนึ่งไม่เพียงพอแต่ไม่เกินวงเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ค่าอาหารและเครื่องดื่มจัดไม่ครบมือ สถานที่ราชการ เป็นเงิน ๒๒,๕๐๐.- บาท
(๑๕๐.- บาท x ๑๕๐ คน x ๑ วัน)
- ค่าสมนาคุณวิทยากร (ราชการ) เป็นเงิน ๗,๒๐๐.- บาท
(๖๐๐.- บาท x ๒ คน x ๖ ชั่วโมง)
- ค่าวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเขียน แบบพิมพ์ เป็นเงิน ๕,๐๐๐.- บาท

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

๙.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ระดับผลผลิต (Output) และหรือระดับผลลัพธ์ (Outcome)

- คลองสายหลัก จำนวน ๑๕ คลอง และคลองสายรอง จำนวน ๑๑ คลอง สามารถระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพื้นที่ของผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำ ลดลง ๘๐% ของพื้นที่คลอง

- คลองสะอาด ปราศจากผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำ
- ทำให้ภูมิทัศน์สองฝั่งคลองสวยงาม
- การสัญจรทางน้ำสะดวก เป็นทางเลือกในการเดินทาง

๙.๒ วิธีการ/เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผล (สำเร็จ)

- จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนสองฝั่งคลอง
- จัดรวบรวมสถิติการร้องเรียนของประชาชน ต่อการจัดเก็บผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำในคลองสายหลัก ว่าเพิ่มขึ้น หรือลดลง มากน้อยเพียงใด และแก้ปัญหาการร้องเรียนได้เร็วขึ้น
- สรุปผลและประเมินผลการปฏิบัติทุก ๑ เดือน

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	วิธีการ/ เครื่องมือ
เป้าหมาย ลดปริมาณผักตบชวาในลำคลอง โดยวิธีเสริมสร้างการจัดเก็บกรณีศึกษาในพื้นที่เขตประเวศ ดำเนินการโดยหน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานคร	ผลผลิต (Output) คลองสายหลัก จำนวน ๑๕ คลอง และคลองสายรอง จำนวน ๑๑ คลอง สามารถระบายน้ำได้อย่างต่อเนื่อง โดยพื้นที่ของผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำลดลงร้อยละ ๘๐ จากจำนวนพื้นที่คลอง ร้อยละ ๑๐๐	- จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ - สร้างเครือข่ายกับชาวบ้านริมคลอง โดยการประชาสัมพันธ์ และจัดฝึกอบรม - รายงานผล
วัตถุประสงค์ - คลองในพื้นที่เขตประเวศที่สำนักงานระบายน้ำรับผิดชอบ และสำนักงานเขตรับผิดชอบ สามารถระบายน้ำได้อย่างต่อเนื่อง - ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองประเวศและพื้นที่ใกล้เคียงสามารถใช้ในการสัญจรทางน้ำได้อย่างสะดวก - ลดปริมาณผักตบชวา ในลำคลองให้น้อยลง เพื่อให้ระบบระบายน้ำดีขึ้น	ผลลัพธ์ (Outcome) - บุคลากรของสำนักงานระบายน้ำและสำนักงานเขตมีความรู้ความเข้าใจในการจัดเก็บและเฝ้าระวังผักตบชวาดีขึ้น - การสัญจรทางน้ำ สะดวก ไม่มีผักตบชวากีดขวาง - คลองสะอาด มีทิวทัศน์เป็นระเบียบ - ลดปริมาณน้ำที่เอ่อล้นตลิ่งและน้ำขัง	- ประเมินจากการอบรมโดยใช้แบบสอบถาม - จัดรวบรวมสถิติการร้องเรียนจากประชาชนให้ลดลง - จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจจากประชาชน - จัดเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและสรุปผลพร้อมประเมินผลการปฏิบัติงาน ทุกๆ ๑ เดือน

๑๐. ข้อเสนอแนะ

๑๐.๑ การดำเนินการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำ ถ้าสามารถทำได้ครบทั้ง ๕๐ เขต รวมกับพื้นที่จังหวัดข้างเคียง ปริมาณผักตบชวาและวัชพืชลอยน้ำจะหมดไป

๑๐.๒ ผักตบชวาที่ได้จากการกำจัด เนื่องจากมีจำนวนมาก ควรส่งเสริมให้ประชาชนนำกลับไปใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ย การเพาะเห็ด การใช้เป็นอาหารสัตว์ ตลอดจนการทำสิ่งประดิษฐ์ ใช้ทำเป็นของใช้ต่างๆ เช่น กระเป๋าถือ เป้ลญวน เครื่องจักรสาน เป็นต้น

๑๐.๓ เพื่อให้การระบายน้ำสามารถระบายได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น ควรที่จะปรับปรุงขุดลอกคลองในสายหลัก และสายรองเป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ ทุกระยะ ๕ ปี